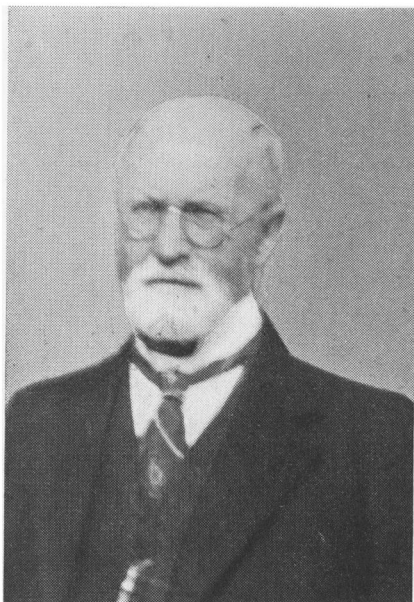

Carsten Petersen

1871-1943.

Med Carsten Petersen er en af Sønderjyllands betydeligste og ejendommeligste præsteskikkelser gaaet bort. Han fødtes den 1. juni 1871 i Gallehus i det gamle enklavesogn Møgeltønder. Hjemmet var dansk som hele egnen, og dansk var ogsaa den mand, som gav ham hans første boglige visdom: skolelæreren i Toghale Hans Møller Jessen, redaktør Jessens fader. Carsten Petersen nærede hele sit liv stor respekt for sin gamle lærers søn, han delte hans indstilling overfor mange nationale og politiske problemer, og det var ikke tilfældigt, at det blev ham, der i 1906 begravede Jessen.

Naar Carsten Petersen kom til at studere, skyldtes det underligt nok en tilskyndelse fra den gamle generalsuperintendent Godt. Efter at han var blevet privat forberedt til optagelse i en højere skole, kom han i 1887 til latinskolen i Haderslev, hvorfra han blev student i 1893. Mens opholdet paa det gamle Johanneum for saa mange unge danske blev en bitter tid, syntes aarene her for ham at have betydet en del, og han bevarede til det sidste mange gode minder herfra. Et morsomt og interessant billede af livet paa den gamle skole har han givet i en lille artikel: »Da vi gamle gik i Skole« (Haderslev Samfundets Aarskrift 1940). Studieaarene tilbragtes paa forskellige tyske uni-

versiteter, Berlin, Erlangen og Kiel. Efter i 1899 at være blevet teologisk kandidat, fik han sit virke i Sønderjylland, først i 1899 som medhjælper i Sommersted og aaret efter som dansk præst i Flensborg, hvorfra han i 1903 forflyttedes til Brarup i Syd-Tønder provsti. Selvom en stor del af befolkningen hernede var dansktalende, var der kun faa dansksindede. Men den unge danske præst, der var den sidste sognepræst i disse egne, som prædikede paa dansk, kunde dog udføre sin gerning uden vanskelighed. I 1911 blev han forflyttet til Nordslesvig og blev præst i Magstrup og Jægerup sogne.

Fra de kirkelige myndigheders side blev man hurtigt klar over, at Carsten Petersen var en personlighed, og han kom derfor ogsaa paa tale som provsteemne. Men generalsuperintendent Kaftan maatte først have klarhed over hans nationale standpunkt og kaldte ham til sig. Da han ligeud blev spurgt herom, svarede han, at han ikke tog del i nationalpolitisk virksomhed, men at han i kraft af sin afstamning og opdragelse folkeligt set var dansk. Udtalelsen er karakteristisk. Man har aldrig mødt Carsten Petersen som deltager i dansknationale møder eller som national taler. Grundene var selvfølgelig forskellige. Før 1920 udelukkede hans stilling som tysk statspræst jo ogsaa en saadan virksomhed. Men hans danskhed blev ikke mindre af den grund, og den var derfor ikke mindre bevidst. Det at være dansk var for ham lige saa selvfølgelig som at trække vejret, og selvom han havde et stort kendskab til og en indgaaende forstaaelse af tysk kultur og aandsliv, koketterede han aldrig med tyskheden. Han har selv engang sammenlignet Danmark med moderen og udtalt: »Vi kan kun give Moder Danmark det Løfte, at alt, hvad vi i Fremtiden har af saadanne Frugter (sønderjydsk missionsvirksomhed m. m.), vil blive lagt i hendes Haand. En ringe, meget ringe Tak til den elskelige Moder for alt, hvad hun har ofret paa sit Barn«.

Carsten Petersens indsats falder paa tre forskellige omraader. Indenfor det kirkelige liv, som dansk digter og som dansk historiker. Hans poesi, hvoraf enkelte digte paa sønderjysk,

er kun af ringe omfang. Det vigtigste findes i bogen »Mit Land« (1919), som indeholder mange meget smukke digte og er præget af hans fine sproglige sans og hans kærlighed til Danmark. Men dog er det som historiker og som kirkens mand, hans navn længst vil blive mindet.

En præsts vigtigste gerning maa selvfølgelig blive hans virke som sjælesørger. Men foruden det, Carsten Petersen ydede der, kom han ogsaa til at gøre en betydelig indsats indenfor det almindelige kirkelige liv i Nordslesvig. Han tilhørte Indre Mission, og da sprængningen af Kirkelig Forening for Indre Mission skete i 1912, gik han, som man kunde vente efter hele hans kirkelige og kulturelle indstilling, sammen med pastor Tonnesen. Under krigen kom der ogsaa stærke modsætninger frem indenfor den Tonnesenske Indre Mission; Carsten Petersen, der var næstformand, traadte ud, fordi Tonnesen meget skarpt havde afvist et krav om en mere dansk-national tone i Indre Missions blade »Sædekornet« og »Kristeligt Ungdomsblad«. Han fortsatte dog som redaktør af ungdomsbladet og leder af ungdomsarbejdet (Fællesforbund af K. F. U. M. og K.)

Ogsaa efter 1920 kom Carsten Petersen til at spille en betydelig rolle i det kirkelige liv og arbejde; han blev medlem af Det kirkelige Udvalg, hvor han bl. a. fremsatte ønsket om, at den nordslesvigske kirke maatte bevare en vis selvstændighed. Nævnes bør ogsaa den redegørelse for den kirkelige udvikling i Nordslesvig i de første fem aar efter Genforeningen, som han i 1925 skrev i »Dansk Kirkeliv medens Tiderne skifter«, og hvori han paa grundlag af indgaaende undersøgelser gav et billede af de kirkelige forhold i de vanskelige overgangsaar. Artiklen vidner om et omfattende kendskab til problemerne og om en ærlig trang til at forstaa forholdene, ogsaa i lejre, som han personligt stod fremmed overfor.

I tiden efter 1920 blev det dog først og fremmest det historiske studium, som lagde beslag paa hans kræfter, ikke mindst efter 1932 da han af helbredshensyn var blevet nødt til at tage sin afsked. I 1924 kom »Peder J. Wandal, et Præsteliv i

det 17. Aarhundrede», hvori han skildrede en af sine forgængere i Magstrup, og i de følgende aar offentliggjorde han en række historiske artikler i Sønderjydske Aarbøger. 1926 saaledes »Billedskæreren Hans Drejer«, der handlede om en af de kunstnere, som har betydet mest for den kunstneriske udsmykning af kirkerne i den nordligste del af Sønderjylland. Carsten Petersen var inderlig fortrolig med Søren Kierkegaards tanker og skrifter og stærkt paavirket af hans kristelige syn, og i artiklen »Søren Kierkegaard og Nordslesvig« (1933) har han givet et værdifuldt billede af de mænd i Sønderjylland, der ligesom han havde lært af og hos den store mester.

Men dette var kun udenomsværker. Hans arbejde samledes efterhaanden helt om to emner: de sønderjyske kirker og de sønderjyske præster. Allerede i 1931 behandlede han i Sønderjydske Aarbøger »Kirkerne i Haderslev Provsti«, og efterhaanden kom der skildringer fra alle de andre provstier. Kort før sin død udgav han disse i et samlet værk: »Slesvigske Landsbykirker«. Der er ikke her tale om nogen systematisk skildring af de nordslesvigske kirkers arkitektur, det er mere kirkernes indre udstyr, der interesserer ham. Værket kan ikke sammenlignes med Haupts store bog: Die Bau- und Kunstdenkmäler der Provinz Schleswig-Holstein. Det er helt anderledes end dette i anlæg og udførelse; i modsætning til Haupts tørre systematik males der her med en bred kulturhistorisk pensel.

Men Carsten Petersens hovedværk blev dog ikke denne bog, men »Slesvigske Præster«, som han i 1938 lod trykke paa egen bekostning i 200 eksemplarer og udsendte til alle sognekald i Nordslesvig. Dette værk giver en indgaaende skildring af de slesvigske præsters kaar indtil 1920. Det er bygget paa et meget omfattende kildestof, men mangler desværre kildehenvisninger. Det kan i ydre udstyr virke ret ejendommeligt, allerede de første ord: »Set med mine egne Øjne. Skrevet med min egen Haand. Trykt paa min egen Bekostning« virker lidt kun-

---

stigt; ligeledes de to mottoer til hvert af kapitlerne, hentet fra Shakespeare og Søren Kierkegaard. Men har man læst værket, glemmer man alt dette. Man kan i mangt og meget være uenig med forfatteren i hans syn paa forholdene, de fleste vil sikkert ikke sjældent blive ægget til kritik. Men man kan ikke andet end blive grebet af det selvstændige syn paa udviklingen og den store viden. Sproget er meget personligt, sommetider maa-ske ikke helt fri for maner, men alligevel af en saadan styrke og skønhed, at man ofte gribes og føler, at man her staar overfor en af de faa, der fortjener titlen en sprogets mester. Selvom værket har mangler, vil det dog blive staaende som et af de værdifuldeste bidrag til Sønderjyllands historie fra tiden mellem de to verdenskrige. Det er en stor berigelse af vor historiske litteratur, og for de nærmeste aar før 1920 er det et meget vigtigt primært kildeskrift til sønderjysk kirkehistorie. Det vil bevare Carsten Petersens navn igennem generationer.

Johan Hvidtfeldt.
